

Varför män behövs och inte mansböcker

Daniel Ekman, medlem i regeringens pappagrupp, har utkommit med boken *En mans bok*. Knut Carlqvist anmäler.

För tjugotre år sedan diskuterade vi i FNL-grupperna samarbete med Svenska Kommittén för Vietnam. Om president Nixon var en ful typ, så var Kommittén resan värre. Där satt de etablerade: facket och folkpartisterna och socialdemokraterna. Att vi i sak var överens, Föränta Staterna skulle ut ur Vietnam, spelade ingen roll. Vad det gällde var, att samarbete hotade vår självbild som "revolutionärer". En riktig revolutionär, det vill säga en som uteslutande spröjlade te och drog stencilers med likasinnade, kunde inte stava till Byggtan och tog inte i sossar med tång.

Saklitteratur

Daniel Ekman
En mans bok
Natur och Kultur 1995, 231 s

Jag minns inte var arbetsutskottet sammanträdde, om det var på Karlbergsvägen, men jag minns att en av flickorna stormade ut storträttande. Hennes upprördhet gällde att jag och ett par andra bet oss fast i sak, oavsett vad de övriga tyckte. Vårt mål var inte enigheten. Det började cirkulera rykten om att vi egentligen var agenter, som om Säpo någonsin kläckt något så sofistikerat. Om Säpo eldade under pannorna så var det för att baxa oss åt andra hållet.

Flickorna var rasande. De undvek att diskutera politiken, det viktiga var att vi alla samlades som en enda stor familj för att spröjla te och stencilerna. Alla skulle stencilerna lika mycket, basarbetet var A och O. Med sig fick de mjölnissarna, de av pojkmarna som avskydde ord som "ja" och "nej". En kväll på Bondegatan 1973 förkunnade Marita Ulvskog att jag resonerade som en sossespamp. Tänk, så det kan bli.

Vårdjobb

Sedan dess har, som bekant, hela landet blivit en enda stor familj och flickornas bekymmer har vuxit i motsvarande grad. 1983 tillsatte Anita Gradin "arbetsgruppen om mansrollen". Dagens Nyheter fyllde på med en hel reportagesvit om de "nya männen". Vad det gällde var att få unga män att ta lågbetalda vårdjobb. Det var där de nya jobben fanns, traditionella män fanns det ur långtidsutredningens synvinkel för många av.

Den moderna feminismen

uppstod med rationaliseringarna under 60-talets rekordår, när staten övertog uppgiften att svara för efterfrågan i samhället. Via skatterna förvandlades privat till offentlig konsumtion och det blev omöjligt för en man att med sitt arbete försörja en familj. Den processen kallas lämpligen "kvinnans frigörelse".

Daniel Ekmans En mans bok är författad i en mycket väl definierad tradition. Han är den borse mjölnissen, anställd på socialdepartementets jämställdhetsenhet och med i regeringens pappagrupp. Hans bok är ett socialypiskt kompendium över vad som skrivits om män och mansrollen de senaste decennierna, han blandar ogenerat fakta, flum och politiska önskemål. Han anser att Sverige utmärker sig för "männens avsaknad av traditionellt manligt utstrålning" och kastar sig sedan över den som finns.

Vad menas med att svenska män saknar "traditionellt manligt utstrålning"? På departementet kanske, men landet är större än så. Medelhavsmachon har varit svenska män främmande i tusen år.

Den svenska jämställdheten krediterar Ekman de små klyftorna mellan fattig och rik, facket och (förstås) myndigheterna, som "under en lång tid varit på bettet när det gäller att genomföra allehanda sociala reformer". På kornet. Hans smått magistrala "Det är ändå långt ifrån en slump att vi just nu diskuterar, analyserar och granskar mannen" ska förstås som att *de* nu tänker granska oss. Påståendet "Vi lurar helt enkelt oss själva när vi talar om mannen som ett givet fenomen" innefattar heller inte oss, utan är en upptäckt inrent inom myndigheten.

Ekman har upptäckt att det feministiska slagordet att "männen är kulturen" inte stämmer på det värmländska småbrukarsamhäl-

let fram till 50-talet. Där var det männen som var ute i skogen veckor i sträck, det var de som jagade. Kvinnorna förädlade vad som släpades hem, de stod för kulturen. "Mycket tyder på att det fanns en balans mellan värderingen av könen", mjölar han. Han vågar inte skriva "balans mellan könen", vilket hade varit riktigt. Han menar "balans i värderingen av könen", vilket blir mindre bra eftersom då någon tredje, till exempel myndigheten, måste in och värdera. Och det oberoende småbrukarsamhället ska bort, hellre bidragsberoende förorter.

Bondesamhället

Hur kan man värdera två olika företeelser lika? Bondesamhället karakteriserades av en genomförd arbetsfördelning mellan man och kvinna. Varje uppgift var antingen manlig eller kvinnlig. Mannen gick med ljen och kvinnan med räfsan. Mannen skar grisen och kvinnan vispade blodet. Substantiven fick sina genus efter vilken sfär de tillhörde. På gotländska heter det *grind*-di (grinden, feminism) och *klucku* (klockan, maskulinum). En man kunde inte, utom i nödfall, göra en kvinnas uppgift. Pojken var, för att bli man, tvungen att gifta sig. Han klarade inte sig själv, han behövde en kvinna.

Krisen i det moderna äktenskapet består i att parterna inte längre behöver varandra. Äktenskapet har blivit en konvention.

Krisen för mannen består i att han inte längre kan vara sig själv nog. Han reducerades till lönearbetare, han blev tvungen att lyda. Sedan spelar det mindre roll om han tjänar 15 000 eller 30 000 kronor i månaden. Svängrummet för egna initiativ är vanligen obetydligt. "Något av det mest centrala för en man är prestationen. Det är genom handlingen som mannen får sin bekräftelse som man", menar Ekman helt

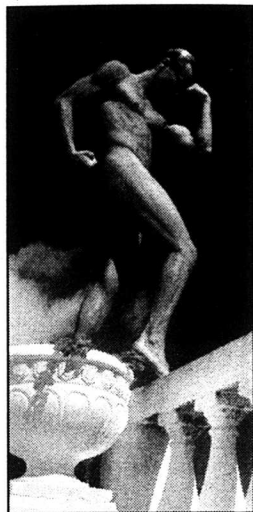
riktigt. Det räcker ju inte med en spegel på gymet. Vad drar han för slutsats? "Anti-hjälten eller outsiders är i stället en man som har förmågan att vända de manliga svaghetstecknen till styrka... Till dem som nalkar sig manlighet på ett kritiskt, men ändå kreativt, sätt kan räknas vissa konstnärer, vagabonder och gycklare."

I och med att mannen är hjälplös är det fritt fram att göra om honom. Till det används beteendevetarnas så kallade forskning. Den bedrivs i huvudsak av kvinnor och är målinriktad. Ekman nämner sådan forskning som koncentrerar sig på manligt våld, aggressivitet och missbruk, forskning som vill ge män skäl till personlig omställning och forskning om hur mäns identitet ska kunna ändras. Mannen har blivit ett problem för statsmakterna.

Har du slutat slå din fru?

Jag trodde nog att det på myndighetshåll vuxit fram en viss ödmjukhet inför möjligheterna, att omstrukturera människornas medvetande och liv. Men icke. Ekman präglas av trosviss 60-talsglöd. "Därför bör vi inte hysa alltför stor respekt för det som brukar kallas för människans biologiska tendenser." Detta vi igen. Mannen är vid födseln ett oskrivet blad, som pappagruppens sakkunnige kan klottra sina kråkor på. "Det finns följaktligen anledning att tro att sociala och kulturella faktorer spelar den avgörande rollen i danandet av mannen. Hur är det annars möjligt att förklara kulturella variationer..."

Men mor Ekman lille Daniel är mer frigjord än så: "Det har också påpekats att androgyenin är en förutsättning för att en kvinna- och mansfrigörelse överhuvudtaget ska lyckas", skriver han på mjölnissars vis. "Det har påpekats". Egentligen är han överförtjust. Låt oss bygga en ny mansroll alltså, en som inte homosexuella känner sig främmande för. Om du inte kan tänka dig

Modell i förändring.

att "somna in tätt, tätt intill en annan man och känna hans stråva skäggsstubb mot din axel", då är du homofobisk.

Regnbågskoalition

Här skapas regnbågskoalition mot den svenske mannen, den man som Ekman över 220 sidor försökt bevisa inte finns. Det enda som förutom snoppen för enar männen, svenskar som invandrare, är nämligen rädsan för "att kvinnan söker stå på egna ben". Men hon står inte på egna ben, hon sitter på statliga bidrag. Ta bort de statliga bidragen, de statliga strukturerna och de skyddade jobben och hon ligger. Kvinnan har inte befriat sig, staten har köpt henne frihet från mannen och familjen har rasat samman i oansvarighet.

Staten härskar genom att söndra, som den alltid gjort. Dagens kvinna är inte mer jämställd än 1800-talets småbrukarhustru.

"Om man vill vara konspiratorisk kan man se det här som att statsmakten, och utvecklingen i stort, på ett genialiskt sätt desamrerat det hot som böliga, stökiga och vilda män utgjort och ännu utgör", skriver den aningslöse Ekman. Om Sverige ska ta sig ur den nuvarande misären så lär det behövas en jävla massa böliga, stökiga och vilda män.

KNUT CARLQVIST

Ny roman av gammalt snitt

Den etablerade resejournalisten Pico Iyer har nu kommit ut med sin roman-debut. Carl Rudbeck anmäler.

litisk amerikansk fotograf vid namn Richard som med sin trötta cynism förkroppsligar de flesta av de vanligaste klichéerna om journalister, men i Iyers version blir det riktigt fräscha.

Flykt

I ett Havanna där den reellt existerande socialismen och Den store ledaren har gjort sitt bästa för att göra den materiella misären så djup som möjligt träffar Richard en flicka, Lourdes, och inleder en affär. Richard är inte bara Lourdes älskare utan också hennes möjlighet till ett pass som

skall öppna vägen bort från Kuba och ut till friheten. Att fly från Kuba är den tanke som ständigt besjalar de flesta kubaner.

Richards och framför allt Lourdes ambition att blanda passion med realpolitiska överväganden visar sig inte helt lätta att förverkliga och Iyer lyckas därigenom ge sin kärlekshistoria en ironisk skruv som överraskar.

Stundom får Cuba och the Night en slagsida av reportage men av högklassigt sådant. Den skildrar Havanna på ett föredand vis; trots den totalitära regimen är det en gånad som sjuder av vitalitet. Misären har inte tagit

kål på vitaliteten och musiken och Iyer har till sitt förfogande en prosa som förmår få staden att framstå som ett förvisso mycket skamfilat men ändå paradis. Den rutinerade journalisten, snarare än romanförfattaren, dominerar åtskilliga sidor av boken men det blir aldrig ett till roman förklätt reportage.

Betraktare

Richard är som sagt fotograf, det vill säga en betraktare snarare än en involverad aktör. Han registrerar och dokumenterar vår tids illdåd utan att försöka göra

någonting åt dem och upplever därmed en klädsam vända. Men också i sitt privatliv är han en betraktare som inte kan eller vill engagera sig. Det är på denna punkt som temat i Cuba and the Night anknyter till fransk 1800-tals litteratur och till sådana romaner som Benjamin Constants Adolphe och Eugène Fromentins Dominique.

Står utanför

I alla fallen handlar det om hjältar som står utanför och tittar in på det vanliga livet som kan vara nog så lockande men som ändå skrämmer bort dem. Richard passar bättre bakom en kamera än i ett hem.

Till sitt omfång modest och till sin form traditionell men ändå är Cuba and the Night en säker och högkvalitativ romandeub.

CARL RUDBECK

Pico Iyer har redan skapat sig ett namn som resejournalist med böcker som *Video Night* i Kathmandu. Nu visar han sig också vara en begåvad romanförfattare. *Cuba and the Night* (titeln är ett citat hämtat från den kubanske diktern och politikern José Martí) är hans debutroman. Det är en roman av gammaldags snitt som mera anknyter till fransk 1800-tal än till post-modernism eller ens modernism. Iyer har inga ambitioner att flytta eller ens närma sig romangenrens gränser.

Roman

Pico Iyer
Cuba and the Night
Knopf 234 s

Tiden är några år med början under sent 1980-tal och platsen är Kuba. Dit anländer en kosmopo-